



Bacheloroppgave

IDR600 Sport Management

Kvinne på kamp/Women at Match

Signe Rismyhr Engelund

Totalt antall sider inkludert forside: 41

Molde, 20.05.2011



Obligatorisk egenerklæring/gruppeerklæring

Den enkelte student er selv ansvarlig for å sette seg inn i hva som er lovlige hjelpemidler, retningslinjer for bruk av disse og regler om kildebruk. Erklæringen skal bevisstgjøre studentene på deres ansvar og hvilke konsekvenser fusk kan medføre. Manglende erklæring fritar ikke studentene fra sitt ansvar.

Du/ dere fyller ut erklæringen ved å klikke i ruten til høyre for den enkelte del 1-6:		
1.	Jeg/vi erklærer herved at min/vår besvarelse er mitt/vårt eget arbeid, og at jeg/vi ikke har brukt andre kilder eller har mottatt annen hjelp enn det som er nevnt i besvarelsen.	<input checked="" type="checkbox"/>
2.	Jeg/vi erklærer videre at denne besvarelsen: <ul style="list-style-type: none">• ikke har vært brukt til annen eksamen ved annen avdeling/universitet/høgskole innenlands eller utenlands.• ikke refererer til andres arbeid uten at det er oppgitt.• ikke refererer til eget tidligere arbeid uten at det er oppgitt.• har alle referansene oppgitt i litteraturlisten.• ikke er en kopi, duplikat eller avskrift av andres arbeid eller besvarelse.	<input checked="" type="checkbox"/>
3.	Jeg/vi er kjent med at brudd på ovennevnte er å <u>betrakte som fusk</u> og kan medføre annullering av eksamen og utestengelse fra universiteter og høgskoler i Norge, jf. Universitets- og høgskoleloven §§4-7 og 4-8 og Forskrift om eksamen §§14 og 15.	<input checked="" type="checkbox"/>
4.	Jeg/vi er kjent med at alle innleverte oppgaver kan bli plagiatkontrollert i Ephorus, se Retningslinjer for elektronisk innlevering og publisering av studiepoenggivende studentoppgaver	<input checked="" type="checkbox"/>
5.	Jeg/vi er kjent med at høgskolen vil behandle alle saker hvor det forligger mistanke om fusk etter høgskolens retningslinjer for behandling av saker om fusk	<input checked="" type="checkbox"/>
6.	Jeg/vi har satt oss inn i regler og retningslinjer i bruk av kilder og referanser på biblioteket sine nettsider	<input checked="" type="checkbox"/>

Publiseringsavtale

Studiepoeng: 15

Veileder: Oskar Solenes

Fullmakt til elektronisk publisering av oppgaven

Forfatter(ne) har opphavsrett til oppgaven. Det betyr blant annet enerett til å gjøre verket tilgjengelig for allmennheten (Åndsverkloven, §2).

Alle oppgaver som fyller kriteriene vil bli registrert og publisert i Brage HiM med forfatter(ne)s godkjenning.

Oppgaver som er unntatt offentlighet eller båndlagt vil ikke bli publisert.

Jeg/vi gir herved Høgskolen i Molde en vederlagsfri rett til å gjøre oppgaven tilgjengelig for elektronisk publisering:

ja nei

Er oppgaven båndlagt (konfidensiell)?

ja nei

(Båndleggingsavtale må fylles ut)

- Hvis ja:

Kan oppgaven publiseres når båndleggingsperioden er over?

ja nei

Er oppgaven unntatt offentlighet?

ja nei

(inneholder taushetsbelagt informasjon. Jfr. Offl. §13/Fvl. §13)

Dato: 20.05.2011

Forord

Det å forske på og skrive oppgave om kvinnelige fotballtilskuere har vært en svært lærerik og morsom prosess. Jeg føler jeg har fått masse ny kunnskap gjennom prosjektet, og jeg har også gjort en rekke interessante funn. Dette er et tema som opptar meg, og siden jeg selv er en kvinnelig fotballtilskuer har det derfor vært spesielt spennende å forske på dette.

Jeg vil takke min veileder Oskar Solenes for gode råd og veiledning gjennom hele prosessen og jeg vil også takke Molde Fotballklubb for god hjelp med sesongkortregister og lignende.

I tillegg vil jeg takke de fire kvinnene jeg intervjuet for god samarbeidsvillighet og for at de stilte opp. Det har vært med på å forme oppgaven min.

Innhold

1. INNLEDNING	1
2. TEORETISK RAMME	3
2.1. Idrett som maskulint.....	3
2.2. Kvinner som tilskuere.....	4
2.2.1 Kjønn.....	5
2.2.2. Kjønnroller	6
2.2.3. Kjønnidentitet	7
2.3. Sosialkonstruktivisme	7
3. METODE	9
3.1. Kvalitativt forskningsintervju.....	10
3.1.1. Fordeler og ulemper med et kvalitativt intervju	11
3.3. Gjennomføring	11
3.4. Utvalg	12
3.4.1. Valg av intervjusted	13
3.5. Forskningsetikk	14
4. RESULTAT	15
4.1. Oppvekst og kampvaner.....	16
4.2.Følelser	17
4.2. Mindre feminin?.....	19
4.4. Om å bli akseptert.....	20
4.5. Kvinnelighet på tribunen.....	21
4.6. Hvordan få flere kvinner på kamp?	24
5. DISKUSJON	26
6. REFLEKSJON	29

Vedlegg:

- Spørsmål intervju

1. INNLEDNING

Interessen for å se tippeligakamper har steget kraftig de siste tiårene. Flere og flere tar turen til arenaen for å se favorittlaget spillet. Også i TV-ruten er fotball populært. Tall fra 2010 viser at på tv2s topp 10 liste over mest sette programmer, var samtlige av programmene på listen sport. (8 fra håndball-EM og 2 på Fotball-VM) Og på både Viasat 4 og TV Zebra var samtlige av programmene på topp 10 listen for 2010 fotball (www.tsn-gallup.no). Også på tribunen har det vært et økende antall tilskuere de siste tiårene (med en liten tilbakegang i 2009 og 2010). En million tilskuere så tippeligaen i 2000, mens tilskuertallet var nesten fordoblet for 2007, og i 2009 passerte tippeligaen for første gang to millioner på kamp (www.fotball.no 1).

Hele 2 151 219 tilskuere overvar kampene denne sesongen. Grunnen til økningen i 2009 skyldes delvis også at tippeligaen økte fra 14 til 16 lag. Slik at den reelle oppslutningen falt med åtte prosent. Dette skyldes forskjellige årsaker, men blant annet tidens finanskrisen har hatt innvirkning her. Tall fra 2010 viser at 1 947 236 tilskuere var på kamp i løpet av sesongen. Dvs. 8133 tilskuere per kamp (www.wikipedia.no).

Totalt sett har allikevel oppgangen vært stor de siste tiårene, og noe av grunnen til dette er kvinnes inntog på fotballtribunene rundt om i landet. Tall fra 2006 viser at 24 % av alle i tilskuerne i tippeligaen dette året var kvinner. For bare 10 år tilbake var dette tallet langt lavere. Det er altså flere og flere jenter og damer som går på kamp, og også fotballforbundet satser på mangfoldet på tribunen. Ser vi på handlingsplanen til NFF fra 2008-2011 er et av punktene å ”ha gode, publikumsvennlige stadionanlegg i Tippeligaen og i Adeccoligaen, som stimulerer til fortsatt publikumsøkning, med familier som viktig målgruppe” (www.fotball.no 2). Familie innebærer også kvinner så det er tydelig at også NFF har som mål at flere kvinner skal på kamp.

Det å være interessert i, og gå på fotballkamp har tidligere blitt sett på som en ”gutteting”, og noe som kan være maskulint, noe også Arve Hjelseth presiserer

Den autentiske fotballkulturen vektlegger betydningen av lojalitet, arbeiderklassetilknytning, maskulinitet, lokal tilhørighet og et lidenskaplig forhold til sitt lag.(...) Behersker man ikke de kulturelle kodene, er man utenfor det gode selskap (Hjelset 2005, 70).

Men hvordan er det da for en kvinne å gå på kamp? Blir hun da en maskulin kvinne, eller er det rom for feminitet på fotballtribunen? Dette vil jeg i oppgaven min undersøke nærmere. Da jeg selv er kvinnelig fotballtilskuer og har stått midt i en supporterhorde og sunget når Lyn har spilt kamp, synes jeg dette er et spesielt interessant forskningstema. Min problemstilling er dermed:

Hvordan oppleves det for en kvinne å gå på fotballkamp i dag?

Grunnen til at jeg vil undersøke dette er blant annet den sterke veksten i antall kvinner på fotballkamp de siste årene, og jeg mener da det er viktig å stille spørsmål om hvordan det faktisk oppleves for en kvinne å være på kamp. Med hvordan det oppleves mener jeg hvilke erfaringer og følelser kvinner har i forhold til det å gå på fotballkamp, da i et kjønnspektiv. Jeg vil konsentrere meg om kamper som spilles på øverste nivå i norsk fotball på herresiden (Tippeligaen) og jeg vil kun fokusere på tilskuere på én arena, nemlig Aker Stadion i Molde.

Det er gjort lite forskning på akkurat dette tidligere, men det er utført noen undersøkelser som sammenligner menn og kvinners motivasjon for å gå på kamp. Funnene her vil jeg komme tilbake til. Det er også viktig å se dette i et større perspektiv, for det er ingen selvfølge i alle land at kvinner får lov til å gå på kamp i det hele tatt. Et eksempel på det ser vi fra Iran hvor kvinner har blitt nektet, gjennom islamsk lov, å være tilskuere på fotballkamper som menn spiller (Nixon 2008). Etter internasjonalt press opphevet presidenten Mahamoud Ahmadinejad forbudet, like før VM i 2006. Men bare to uker etter presidentens kunngjøring ble han tvunget til å reversere sin beslutning, og kvinner var igjen bortvist fra fotballarenaen (2008). Dette gir et bilde på forskjellene som finnes innenfor temaet kjønn og likestilling i verden. Slik sett ligger Norge langt fremme i forhold til andre land, og det er derfor interessant å undersøke om det fortsatt oppleves som spesielt for en kvinne å gå på kamp i Norge, eller om de er helt likestilt med menn på dette området.

Når man diskuterer tilskuere på en fotballarena er det relevant for min oppgave å skille mellom tilskuer og supporter. Det finnes ingen klar definisjon av tilskuer, men det kan beskrives som en som følger med på favorittlaget sitt i aviser og på TV, og som av og til eller ofte går på kamp, men er sittende under kampen. Tilskuere omtales som konsumenter

av idretten (Mehus 2002). En supporter går på nesten alle kampene, og ofte også på bortekamper. Det er en som engasjerer seg i og rundt klubben og er med på å bidra til bedre stemning på tribunen og følger laget i både medgang og motgang (Theodorsen 2004 i Skoglund Johnsen 2007).

2. TEORETISK RAMME

2.1. Idrett som maskulint

Når jeg skal ta for meg temaet kvinne og tilskuer vil jeg se dette i et kjønnsperspektiv. Skal man se på kjønnsforskjeller på tribunen er det naturlig å trekke paralleller til kjønnsforskjeller i idrettsdeltakelse. Det er skrevet flere fagartikler og bøker som tar for seg temaet idrett og kjønn. Noe av hovedbudskapet i disse artiklene er at måten sport er organisert på er en tydelig måte for jenter å observere at det er meningen at menn skal være aktive, mens kvinner ikke skal (Twin 1979 i Bryson 1987). Man har ofte basert seg på hypotesen om at idrett er en stereotypisk maskulin aktivitet og at kvinner som deltar i idrett opplever motsetning mellom deres feminine rolle og deres utøvermessige rolle. (Theberge, 1987) I følge Bryson opprettholder idretten overlegenheten av heteroseksuelle menn ved å koble mannlighet til høyt anerkjente og synlige ferdigheter og prestasjoner (1987). Sport definerer mannlighet som en kontrast til kvinnelighet, og er på den måten med på å bygge kjønnsidentitet og kjønnsrelasjoner som baserer seg på antagelser om forskjeller mellom kjønnene, som igjen fører til ulemper for, og ekskludering av kvinner (Kay, 2003).

Andre teoretikere mener at maskuliniteten i idrett er et resultat av måten sporten har blitt organisert og utviklet på, snarere enn en forestilling av de iboende kvalitetene i idrettsaktivitetene. I seg selv er ikke sport mer ideelt for menn enn for kvinner, men idrett har blitt omfattende maskulinisert gjennom sin patriarkalske kontroll (Coakley, 1990 i Kay 2003).

Hovden skriver i sin artikkel *Feministisk idretts sosiologi med Norske grunntonar* (2002) at det gjennom historien har blitt skapt et elendighetsbilde av kvinners idrettsengasjement

gjennom at likestillingsbildet er skapt på menns premisser. Mannlige mønster og normer har blitt oppfattet som normale og generelle (Hovden 2002). Kvinner blir målt med menns standarder og de har dermed framstått mer passive og mindre tøffe og prestasjonsorienterte enn menn (2002).

Dette kan vi knytte videre til tilskuere og kjønn.

2.2. Kvinner som tilskuere

På samme måte som at idretten har vært dominert av menn i lang tid, har også tribunen vært mannsdominert helt fra starten av. Og på samme måte som idrett kan bli sett på som maskulin, blir også det å være tilskuer eller supporter sett på på samme måte.

Tribuneaktivitetene har lenge blitt styrt av menn, men nå når flere og flere kvinner inntar tribuneplass er det naturlig å stille seg spørsmål om hvordan det er for en kvinne å være på en fotballarena, som fortsatt er relativt dominert av menn og maskulinitet. Archetti påpeker at fotball alltid har vært en mannsdominert arena som uttrykker en rekke maskuline identiteter, som for eksempel styrke, mot, selvsikkerhet, støy, øldriking og hetsing (Archetti 1985 I Skoglund Johnsen 2007). I følge Arve Hjelseth (2006) har tribunekulturen fått det som blir oppfattet som et maskulint arbeiderklassepreg opp gjennom årene. Forestillingen om fotball som en maskulin arbeiderklasseidrett har overlevd en rekke endringsfaser gjennom historien (2006) og vi ser fortsatt til dels denne forestillingen. Norske supporterklubber har, i følge Hjelseth (2005), videreført den verbalt aggressive og maskuline fotballkulturen. Det er derfor interessant å se på det å være kvinne på arenaen i lys av dette.

Er det slik at kvinnelige tilskuere endrer supporterkulturen eller endrer supporterkulturen kvinnene? Dette leder en inn på ett enda viktigere spørsmål: representerer de en forskjellighet i utgangspunktet? Er en kvinnelig supporter fundamentalt forskjellig fra mannlige supportere? Og hvis de er det, hva gjør de forskjellig? Støtter de laget på en annen måte fordi de er kvinner? Men man kan også stille seg spørsmål om feminitet er ønsket på tribunen i det hele tatt. For eksempel laget en gruppe av Stabæks supportere en liste over uønskede mennesker på kamp (www.kjendis.no), og blant dem var en rekke homofile menn. Er feminitet like uønsket?

Det er som nevnt gjort lite forskning direkte på det å være kvinnelig fotballtilskuer, spesielt det å se det i et kjønnsperspektiv. Det er derimot gjort noen studier som sammenligner kvinner og menns motivasjon for å gå på kamp. En undersøkelse gjort av Miami University i 2000 viser at nesten like mange kvinner som menn av de som er på kamp ser på seg selv som fans, men det veldig forskjellig hva det innebærer for kjønnene. For kvinner innebærer det først og fremst at man går på kamp sammen med familie og venner og ellers ikke så mye utover det. For menn derimot innebærer det å være fan at man leser om, snakker om og identifiserer seg med idretten, i tillegg til å gå på kamp (Diefz-Uhler et. al. 2000).

James og Ridinger (2002) fant i sine studier ut at kvinner ofte gir sterkere støtte til et bestemt lag enn til sporten generelt, altså at flere kvinner er mer fan av klubb enn av sport. Det er også skrevet noe om kjønnsroller i forhold til det å være fan. Forskere ved Murray State University skriver i sin artikkel at det er en positiv sammenheng mellom det å være fan og maskulinitet, men et negativt forhold mellom det å være fan og femininitet. (Wann, Wudill og Dunham 2004) Videre har de ut ifra undersøkelser funnet at

Although biological sex accounts for a significant proportion of unique variability in fan identification (With men generally expressing grater fandom than women), masculinity makes an even larger contribution (Wann, Wudill og Dunham. 2004, 371)

Det er altså først og fremst kjønnsrollen (maskulinitet og femininitet) ikke kjønnen (mann og kvinne) som påvirker hvor fan du er. For å forstå dette synet bedre er det viktig å presisere hva kjønn og kjønnsroller er.

2.2.1 Kjønn

Det er ikke lett å spesifisere hva kjønn er. Noen mener kjønn er et biologisk kriterium. Mannekropper og kvinnekropper som skiller seg fra hverandre. Andre ser på kjønn som sosialt konstruert, altså noe som formes etter samfunnet, normene og forventninger. Noen mener menn og kvinner er helt forskjellige, andre mener forskjellene er innbilt. Mellom disse posisjonene ligger det en rekke teorier om hva kjønn er, hvordan det virker og hvilke betydning det har.

2.2.2. Kjønsroller

Det er viktig å skille mellom menn og kvinner på den ene siden, og maskulinitet og femininitet på den andre siden. Mens menn og kvinner er faktiske størrelser, er maskulinitet og femininitet til dels kulturelle forestillinger og til dels analytiske begreper om kjønn (Lorentzen og Mühleisen 2006, 122)

Forestillingene om maskulinitet og femininitet synes sentrale også for min oppgave. Jeg vil diskutere dette nærmere senere, men som en foreløpig avklaring kan man skille dem slik.

Maskulinitet er et fellesnavn på egenskaper som tradisjonelt karakteriserer den mannlige personlighet i motsetning til den kvinnelige (Store Norske Leksikon 1 www.snl.no). Maskuline egenskaper omtales blant annet som dristighet, dominans, styrke, mot og uavhengighet. Noen av disse egenskapene antas å ha sammenheng med biologiske kjønnsforskjeller, men svært mange av de er bestemt ut fra forskjeller i rolleforventninger og samfunnet generelt. Det er også slik at maskulinitet varierer mellom kultur, over tid, gjennom et menneskes livstid og det varierer innad i en kultur på samme tid (Lorentzen og Mühleisen 2006). Det var for eksempel i følge Claes Ekenstam svært maskulint å gråte mye, være følsom og uttrykke sine følelser gjennom lange kjærlighetsbrev på 1700-tallet. Dette er i dag oppførsel som av mange blir sett på som feminin (www.forskning.no).

Femininitet, kvinnelighet, det å være feminin, er samlebetegnelse på de egenskapene som regnes for å være kvinnelige (Store Norske Leksikon 2 www.snl.no). Feminine egenskaper som ofte nevnes er blant annet passiv, kjærlig, snill, omsorgsfull, mild, følsom og rolig. Også ord som elegant, jålete og opptatt av eget utseende kan i dag knyttes til femininitet. Man kan skille mellom feminin kjønnsidentifisering, som handler om i hvilken grad man opplever seg som jente eller kvinne, og feminin interesseorientering, som omhandler i hvilken grad man aksepterer og opptrer innenfor rammen av det som regnes for kvinnelig, dette er også noe som vil variere sterkt mellom kulturer og over tid (Lorentzen og Mühleisen 2006).

Det er viktig å merke seg at maskulinitet ikke trenger å tilhøre menn, på samme måte som femininitet ikke trenger å tilhøre kvinner. En kvinne kan være maskulin og en mann kan være feminin.

2.2.3. Kjønnsideidentitet

Kjønnsideidentitet viser til hvilket kjønn man opplever å høre til, og hvilke typer av femininitet og/eller maskulinitet man identifiserer seg med eller tar avstand fra i ulike situasjoner (Lorentzen og Mühleisen 2006, 155).

Fotballsosiolog John Williams mener at menn bekrefter sin maskulinitet gjennom fotball, mens kvinner truer sin femininitet (Coddington 1997). Man kan stille seg spørsmål om hvorfor det har blitt slik. Videre i oppgaven vil jeg bruke en sosialkonstruktivistisk teori for å belyse kjønnsrollene som er synlig både i samfunnet og på tribunen.

2.3. Sosialkonstruktivisme

Hovedbudskapet i sosial konstruktivismen er at sosiale fenomener er konstruert, det er dermed noen som har oppstått i bestemte kontekster, ikke noe som er fastlåst eller endelig. Nyheim Solbrække og Aarseth (2006) skriver i boken *Kjønnforskning: en grunnbok*, at kjønn ikke er knyttet til iboende biologiske og psykologiske egenskaper hos kvinner og menn, men at det blir til ved at individ på grunnlag av sitt biologiske kjønn sosialiseres inn i en kjønnsrolle. En slik sosial forming kan skje både gjennom familien og gjennom samfunnet man lever i. Sergio Sismondo (1993) påpeker i sin artikkel "Some Social Constructions" at kjønnforskning er det område hvor konstruktivismen har hatt størst gjennomslagskraft og skriver videre "Indeed, once one understands the distinction between sex and gender...one understands that gender is a social construction" (i Järvinen og Bertilsson. 1998, 89). Sosial konstruktivismen kan også brukes til å forklare kvinners forbud og utestengelse av en rekke idretter gjennom historien. Kjønnrolleperspektivet forklarer hvorfor kvinners idrettsdeltakelse var lav og begrenset gjennom å vise til hvordan sosialt skapte normer og forventninger hadde en barriereskapende og undertrykkende effekt (Hovden 2002).

Nyheim Solbrække og Aarseth nevner også Sosiologen Harriet Holter som 1963 skrev et bidrag til boken *Kvinnors liv og arbete*, der hun var inspirert av strukturfunksjonalismen. Strukturfunksjonalismen deler opp samfunnet i ulike posisjoner, og knytter normer og forventninger til hver posisjon. Disse normene eller forventningen angir hvordan personer i disse posisjonene skal handle (Nyheim Solbrække og Aarseth 2006). Et tydelig eksempel på en slik posisjon er familien, hvor det har vært klare rollefordelinger mellom kjønnene.

Mannen skal forsørge familien økonomisk, mens kvinnen tar ansvar for omsorg og kjærlighet. Slike normer kan vi også knytte til fritidsbruk i familien. Rolleforventningene har vært slik at mannen går på fotballkamp og blir underholdt, mens kvinnen er hjemme og passer barna eller bruker tid på ”kvinnelige sysler”. Dette kan også forklare hvorfor det kan bli problematisk at flere og flere kvinner nå inntar fotballarenaen. Det bryter med tradisjonelle rolleforventninger.

I senere tid har flere teoretikere stilt seg kritisk til disse rolleteoriene blant annet fordi det er uklart *hvorfor* subjektet lar seg sosialisere. Teorien har også fått kritikk fordi den ikke forklarer noe om hvorfor noen individer ikke handler i tråd med normene, eller *hvordan* noen individer øver motstand mot forventninger og normer. (Lorentzen og Mühleisen 2006) Disse elementene har blitt videreført til noe man i dag kaller ”Doing gender” – perspektivet.

Lorentzen og Mühleisen nevner i sin bok Candace West og Don H. Zimmermans sentrale artikkel innen kjønnsforskning fra 1987. Artikkelen ”Doing Gender” er et viktig bidrag i det som blir kalt ”myk sosial konstruktivisme” i forhold til kjønn. I artikkelen mener West og Zimmerman at kjønn må forstås som menneskers sosiale tvang til å handle på en slik måte som omgivelsene lett forstår som enten feminin eller maskulin (1987). Dette perspektivet tar også utgangspunkt i at individet handler ut fra forventninger og normer, men normene blir ikke betraktet som noe individet tilegner seg gjennom sosialiseringen. Det blir i stedet vektlagt hvordan normene hele tiden skapes ved at det blir bekreftet, utfordret og reforhandlet i samhandling mellom mennesker. Altså blir normene formet av individene når de samhandler, samtidig som samhandlingen også former normene (Nyheim Solbrække og Aarseth 2006). Denne teorien kan derfor lettere forklare hvorfor noen kvinner velger å gå på kamp, selv om det blir sett på som maskulint. Disse kvinnene handler altså på en måte som ikke er i tråd med normene, og har på den måten øvet motstand mot forventningene og normene. Ved at flere og flere kvinner går på kamp, slik utviklingen har vært de siste tiårene, vil normen om at det å gå på kamp er for menn, bli mer og mer endret. Altså vil normen om at alle kan gå på kamp, antageligvis bli skapt. Normene endres dermed gjennom at de utfordres.

Jeg vil bruke dette teoretiske perspektivet når jeg analyserer funnene fra intervjuene. Blant annet vil jeg se på om det er slik at faktisk kvinner føler seg maskuline, eller mindre

feminine fordi de går på kamp. Gjør de det kan det skyldes de normene som har blitt sosialt konstruert gjennom tiden. Gjør de ikke det, kan det skyldes at normene har endret seg, og at det ikke lenger er så spesielt at en kvinne går på kamp.

Jeg vil også se litt på hvorfor kvinnene jeg intervjuer tror det er flere menn enn kvinner som går på kamp. Her kan man få frem deres oppfatning av hvorfor samfunnet er blitt slik det er i dag, og om det kanskje er konstruert.

3. METODE

Metode er en måte å gå fram på når man skal samle inn data fra virkeligheten (Jacobsen, 2005). Metoden brukes som et hjelpemiddel til å beskrive virkeligheten. Det er vanlig å skille mellom en kvantitativ og en kvalitativ tilnærming når man snakker om metode. Problemstillingen bør være styrende for hva slags metode man velger.

Den kvantitative metoden har som et grunnleggende utgangspunkt at den sosiale virkeligheten kan måles ved hjelp av metoder og instrumenter som kan gi oss informasjon i form av tall. Opplysninger om sosial virkelighet kan så behandles ved hjelp av statistiske teknikker (Jacobsen, 2005). Kvantitative metoder har mest fokus på utbredelse og antall (Thagaard, 2003). Den mest vanlige kvantitative måleinstrumentet er spørreskjema. Kvalitative metoder søker å gå i dybden, og vektlegger betydning og å fremheve prosesser og meninger (Thagaard, 2003). Kvalitative tilnærminger omhandler prosesser som tolkes i lys av den kontekst de inngår i (Neuman 2000 i Thagaard, 2003). Målet med kvalitative studier er å oppnå en forståelse av sosiale fenomen (Thagaard 2003). De mest vanlige kvalitative metodene er intervju og observasjon.

Jeg har i min oppgave valgt å bruke kvalitativ metode. Noe av grunnen til det er at jeg skal prøve å få tak på hvordan det oppleves for hvert individ å gå på fotballkamp. For å kunne forstå dette og for å få en dypere innsikt mener jeg kvalitativ metode er den beste måten å få svar på problemstillingen min på. Hadde jeg derimot valgt en kvantitativ metode måtte jeg ha definert opplevelsene på forhånd, for så å latt respondentene rangere disse. Dette kunne ført til tap av mye viktig informasjon og nye tanker som jeg ikke har

tenkt på på forhånd. For i kvantitativ forskning, spesielt i studier hvor spørreskjema anvendes, vil svarene informantene gir, være preget av måten spørsmålene stilles på, og hvilke svarkategorier informantene må forholde seg til (Thagaard 2003). Et av kjennetegnene ved den kvalitative forskningen er den nære kontakten som oppstår mellom forsker og respondent. Jeg har valgt å ta for meg intervju som metode for å få fram respondentenes tanker og opplevelser på best mulig måte.

3.1. Kvalitativt forskningsintervju

I følge Thagaard (2003) er formålet med et intervju å få fyldig og omfattende informasjon om hvordan andre mennesker opplever sin livssituasjon. Grunnen til at jeg har valgt intervju er fordi dette er en god måte å få innsikt i informantens erfaringer og tanker på, slik at jeg kan få en dypere forståelse av hvordan informantene opplever det å være på fotballkamp.

Jeg valgte å gjøre et relativt strukturert intervju, hvor jeg skrev mesteparten av spørsmålene på forhånd, men at jeg tilpasset de etter hva informantene svarte underveis. Jeg hadde også skrevet en del oppfølgingsspørsmål som jeg stilte avhengig av hvilke svar jeg fikk. Fordelen med å utarbeide en intervjuguide på forhånd er at man sikrer at man kommer inn på viktige temaer man ønsker å belyse (Jackobsen 2005). For å teste intervjuets kvalitet gjennomførte jeg et testintervju på en bekjent kvinne, som også har hatt sesongkort på Aker stadion. Dette ga meg en indikasjon på spørsmålenes kvalitet, og jeg så også hva jeg kunne tilføre og kutte ut av den intervjuguiden jeg hadde laget.

Et utgangspunkt for et vellykket intervju er at forskeren har satt seg godt inn i informantens situasjon på forhånd (Thagaard 2003). Dette føler jeg at jeg har, da jeg selv er fotballtilskuer og supporter, og har gjort meg opp en del erfaringer selv rundt det å være kvinne på kamp. Derfor føler jeg også at jeg kan stille spørsmål som kan oppleves som relevante for informantene.

Det er også viktig ved et kvalitativt intervju å kunne gå i dybden på relevante tema. Dette kan gjøres både ved å formulere spørsmålene rett, og ved at man stiller oppfølgingsspørsmål kommentarer der det er relevant. Derfor er det viktig å hele tiden stille spørsmål som ”hva mener du med det?”, ”kan du fortelle litt mer om dette?” og

lignende der det passer.

Et annet viktig moment man må tenke på i det kvalitative intervjuet er at intervjueren lytter til det informanten sier. Det vil si at man har oppmerksomhet mot informanten, og at man viser interesse og engasjement til det informanten sier ved å gi respons til informantens fortelling (Thaagard 2003).

3.1.1. Fordeler og ulemper med et kvalitativt intervju

Fordelene med å velge et kvalitativt intervju er blant annet det at man kan tilpasse spørsmålene til det man forsker på. Man kan også endre spørsmålene underveis mellom intervjuene hvis det dukker opp interessante ting man ikke har tenkt på på forhånd. Det gjør at man får tilpasset intervjuet i best mulig grad til oppgaven. Noen av ulempene er blant annet det at det er svært tidkrevende å transkribere alle samtaler fra båndopptakeren. Dette er en jobb som blir desto større dess flere intervju man har.

Allikevel er dette en fin måte å få gjennomgått alle intervjuene på, og kan føre til at man oppdager nye elementer eller sammenhenger man ellers kanskje ikke ville oppdaget. En annen utfordring i forhold til det kvalitative intervjuet er i hvilken grad informanten og intervjueren oppfatter spørsmålene på samme måte. Ulik oppfattning kan i verste fall føre til feilinformasjon eller feilopplysninger. Men samtidig er det lettere å klargjøre dette i en intervjusituasjon kontra for eksempel et spørreskjema.

3.3. Gjennomføring

Jeg delte spørsmålene inn i følgende undertitler: generelt, oppvekst, kampvaner, interesse, kjønnsroller og flere damer på kamp.

Jeg startet intervjuet med å stille en del generelle spørsmål som alder, yrke og sivilstatus. Dette var for at jeg eventuelt kunne se om det var forskjeller på svarene i forhold til alder, yrke og lignende. Det var også med på å prege enkelte av spørsmålene jeg stilte senere i oppgaven.

Videre stilte jeg noen spørsmål angående deres bakgrunn i forhold til fotball. Blant annet om de hadde gått på kamp i mange år og om de alltid hadde vært interessert. Dette var for

å se om interessen var noe som de hadde hatt siden barndommen, eller om de kun i det senere tid gikk på fotballkamp. Svarene her kunne også påvirke hvordan opplevelsen var, om det var noe nytt, eller noe de alltid hadde gjort.

Etter disse spørsmålene følte jeg det var naturlig å spørre om hvordan forholdet til det å gå på kamp var nå. Altså hvor ofte de gikk på kamp, hvem de gikk med og hva som eventuelt holder dem hjemme enkelte kamper. Her fikk jeg kartlagt litt nærmere hvor ofte de brukte sesongkortet sitt og hvem de helst ferdes med på kamp.

Så gikk jeg litt dypere inn på interessen for fotball og Molde spesielt ved å spørre om hvorfor de gikk på kamp og interessen for fotball generelt. Disse spørsmålene ga også et godt bilde på om de var interessert i fotball generelt, eller om det kun var Molde de var interessert i, noe som kan ha noe betydning for hvordan de blir behandlet og sett på av andre fotballtilskuere.

Jeg beveget meg videre inn på temaet kjønnsforskjeller som går litt mer direkte på problemstillingen. Det var spørsmål om de følte seg mindre feminin av å gå på kamp og om de følte seg utilpass ved å være kvinne på kamp. Her fikk jeg mer direkte svar på problemstillingen i forhold til opplevelsen av å være kvinne på kamp.

Til slutt stilte jeg en del spørsmål om det praktiske rundt det å være på kamp. Blant annet hva man synes om fasilitetene på stadion, tryggheten og tilrettelegging for kvinner og barn. Jeg stilte også noen spørsmål om hvordan de ville stilt seg til flere kvinner på kamp, og eventuelle tiltak for å få flere kvinner på kamp. Dette var blant annet for å gi en pekepinn på hva som gjør at mennene fortsatt er i flertall på tribunen, og for å se på kvinnene syn på generelle fasiliteter og om det påvirker oppmøte på kampene.

Jeg brukte taleopptaker under intervjuene da jeg mener dette er den enkleste måten å kunne få med seg nøyaktig hva respondenten sier og svarer, samtidig som det gjør det lettere å føre en god dialog under intervjuet. Skulle jeg skrevet notater i stedet kunne dette ført til en veldig oppdelt samtale, samtidig som det hadde vært vanskelig å fått direkte sitat fra hva respondentene svarte.

3.4. Utvalg

Som nevnt tidligere ville jeg intervju 4 kvinner med sesongkort på Aker stadion i sesongen 2010. Grunnen til at jeg valgte akkurat denne stadion er mest av praktiske årsaker da jeg selv bor i Molde. Skulle jeg intervjuet kvinner fra andre arenaer kunne dette blitt for tidkrevende i forhold til prosjektets tidsramme. Det kunne også blitt for kostbart å reist rundt i landet. En annen grunn til at jeg valgte Molde var at jeg under hele prosjektperioden jobbet i praksis hos Molde fotballklubb. Dette ga meg dermed lettere tilgang på nødvendig informasjon og nødvendige register.

Grunnen til at jeg har valgt fire intervjuobjekter er mest på grunn av prosjektets tidsmessige ramme. Hadde jeg hatt lenger tid på prosjektet kunne jeg ha intervjuet flere kvinner, men jeg mener jeg får en god nok pekepinn på kvinners opplevelse ved å intervju fire kvinner.

Måten jeg gjorde utvalget på var at jeg valgte, helt tilfeldig, to damer fra felt U nedre og en fra D og en fra E. Grunne til akkurat denne fordelingen er at jeg helst ville ha to supportere, og to ”vanlige” tilskuere. Moldes supporterklubb, Tornekraftet, har fast plass på felt U nedre, så derfor valgte jeg to herifra. Felt D og E er på langsiden hvor mange av de med sesongkort sitter, og dett er en typisk tribune for ”vanlige” tilskuere. Ved å velge to supporter og to vanlige tilskuere fikk jeg litt forskjellig perspektiv på det å være på fotballkamp, og fikk sett det både fra en supporters side og fra en tilskuers side. Oversikt over sesongkortinnehavere fikk jeg av Molde Fotballklubb.

3.4.1. Valg av intervjusted

Når jeg tok kontakt med de aktuelle informantene per telefon og de sa ja til å bli intervjuet, spurte jeg dem hvor det var lettest for dem å ha intervjuet. I Jacobsens *Hvordan gjennomføre undersøkelser* (2005) skiller man mellom to hovedgrupper av intervjusteder: en situasjon som er kunstig og en som er naturlig for intervjuobjektet. En kunstig intervjusituasjon kan være for eksempel et nøytralt rom som verken respondenten eller informanten kjenner, eller det kan være undersøgerens kontor. Et naturlig sted derimot vil være et sted som respondenten kjenner godt, som for eksempel dens hjem (Jacobsen 2005). Jeg var opptatt av å ha intervjuet et sted som var enkelt for respondenten å komme til, og som de samtidig følte seg komfortable med. To av intervjuene ble foretatt på en offentlig

kafé da dette var mest lettvindt for respondentene. Siden intervjuguiden min ikke inneholdt så sensitive spørsmål så jeg ingen problemer med å gjennomføre intervjuene på et offentlig sted. Det tredje intervjuet ble gjennomført på respondentens skole, i et lukket rom, da dette var mest praktisk for dette intervjuobjektet. Det siste intervjuet ble gjennomført på respondentens arbeidsplass, også mest av praktiske årsaker. Jeg spurte aldri respondentene om å få komme hjem til dem da mange ikke ønsker å slippe fremmede mennesker inn i sitt hjem. I tillegg kunne det lett ha ført til at intervjuet ble forstyrret av barn, ektefelle, telefon og lignende. Generelt følte jeg at intervjustedet hadde liten innvirkning på intervjuets kvalitet, da man ikke berørte så sensitive opplysninger i intervjuet. Derfor var det viktigere å finne et intervjusted som var lett for respondentene å komme til.

3.5. Forskningsetikk

Det er også en del etiske konsekvenser en må ta hensyn til i et kvalitativt intervju. Det er særlig knyttet etiske problemer til hvor private og personlige spørsmål intervjueren kan stille informanten (Thagaard 2003). Derfor er det viktig at intervjueren respekterer informantens grenser.

Vi har i Norge i dag tre grunnleggende krav som er knyttet til forholdet mellom forsker og dem det forskes på: informert samtykke, krav på privatliv og korrekt gjengitt.

Informert samtykke handler først og fremst om at den som undersøkes skal delta frivillig og at man vet alt om eventuelle farer og gevinster en deltakelse kan medføre. Når jeg skal finne intervjuobjekter var det derfor viktig at jeg oppgir klart og tydelig for de jeg tar kontakt med at undersøkelsen er frivillig. Jeg må også oppgi hensikten med undersøkelsen slik at de skal kunne velge fritt om de vil delta eller ikke.

Når det kommer til krav til privatliv oppgis det i Jackobsens *hvordan gjennomføre undersøkelser* (2005) tre elementer som er viktig å ta hensyn til i forhold til privatliv. Det første er: hvor følsom er den informasjonen som samles inn? I utgangspunktet er ikke informasjonen jeg skal samle inn så følsom, men siden dette er et dybdeintervju kan man fort komme innpå følsom informasjon allikevel. Det å beskrive hvordan det oppleves å være på kamp, kan berøre private og følsomme sider hos en person. I lov om behandling av personopplysninger § 2 punkt8 beskrives sensitive opplysninger

Sensitive personopplysninger: opplysninger om

a) rasemessig eller etnisk bakgrunn, eller politisk, filosofisk eller religiøs oppfatning,

b) at en person har vært mistenkt, siktet, tiltalt eller dømt for en straffbar handling,

c) helseforhold,

d) seksuelle forhold,

e) medlemskap i fagforeninger. (www.lovdata.no)

Min undersøkelse vil ikke direkte berøre noen av disse områdene, men det kan tenkes at for eksempel helseforhold eller seksuelle forhold kan ha innvirkning på svarene jeg får.

Det andre elementet som er viktig å ta hensyn til er: Hvor privat er den informasjonen som samles inn? Informasjonen jeg skal samle inn handler om privatlivet til mennesker og hva de gjør på fritiden. Slik sett er informasjonen relativt privat, men opplysninger om hvor ofte og hvorfor man går på kamp ansees allikevel sjelden som veldig privat informasjon.

Det sist man må ta hensyn til i forhold til privatliv er: hvor stor mulighet er det for å identifisere enkeltpersoner ut fra data? Dette er spesielt en utfordring i min oppgave da jeg skal intervjuer få respondenter i en og samme by. Derfor vil jeg gi respondentene et fiktivt navn, og vil ikke bruke deres eksakte alder i oppgaven, bare hvilken aldersgruppe de tilhører.

I tillegg er det viktig at respondentene blir korrekt gjengitt. Her må man unngå å bruke resultater som er tatt ut av sin sammenheng slik at de gir en helt annen mening enn hva respondenten mente (Jackobsen, 2005). Det er også viktig å ikke forfalske data og resultater.

4. RESULTAT

Før jeg legger frem resultatene mine, vil jeg først kort presentere de fire respondentene med fiktive navn, slik at det blir lettere å skille de:

”Ida” er i starten av 20 årene og er medlem i Tornekkrattet. Til daglig er hun elektrikerlærling.

”Tone” er i 50 årene og medlem av Tornekkrattet. Hun jobber som daglig leder i en butikk.

”Annikken” er i slutten av 40 årene og har sesongkort på langsiden. Hun jobber som hjelpepleier.

”Silje” er i midten av 20 årene og har sesongkort på langsiden. Hun er student.

4.1. Oppvekst og kampvaner

I første delen av intervjuet spurte jeg kvinnene litt om hvor lenge interessen for fotball har vart og hvor ofte de er på kamp. Dette gjorde jeg for å få svar på hvilken bakgrunn de hadde i forhold til fotball.

Funnene her var relativt like for alle de fire kvinnene, de hadde alle vært helt eller delvis interessert i, og involvert i fotball siden de var unge. Silje sier at ”Jeg har gått på fotballkamp veldig lenge. Jeg kan ikke huske. Jeg var vel 9-10 år når jeg begynte å gå på kamp.” På spørsmål om hun selv har spilt svarer hun ”Det var fotball jeg først begynte med så jeg spilte vel fotball i en 10 år”. Annikken sier at

Jeg har nå alltid vært interessert i fotball, jeg var på en måte født i en fotballfamilie. Faren min var aktiv fotballspiller på et mindre lag, og han var aktiv fotballdommer (..) Så jeg har jo fra jeg var liten jente vært med i busser på kamper når laget hans spilte og med faren min på dømming.

Tone har også gått mye på fotballkamp ”Det har jeg sikkert gått i 40 år eller mer. 45 år. Siden jeg var veldig liten hvert fall”. Ida begynte tidlig hun og ”Jeg vet ikke når jeg startet, men det var vel kanskje når jeg var en 6-7 år jeg begynte å gå på enkelte kamper, men sånn å gå fast begynte jeg med for en 8-9 år siden ca.” Alle de fire kvinnene har altså i mer eller mindre grad vært fotballinteressert helt fra barndommen av. Det var som oftest foreldre eller andre familiemedlemmer som først tok de med på kamp. Mens Annikken forteller at en venninne dro henne med seg:

Det var i grunn ei venninne av meg som tok meg med. Hun har mobbet meg litt da for at jeg var litt uinteressert. Også tenkte hu at nå skulle hu ha med meg på kamp og få meg til å bli interessert vettu, det var den som egentlig var ivrigst det var jeg. Så nå er jeg ivrigere enn hu da.

Alle kvinnene sier de er på så å si alle hjemmekampene, så sant ikke noe viktig kommer i veien. Annikken jobber som hjelpepleier og uttaler at ”Jeg er på alle hjemmekampene så sant jeg ikke har seinvakt. Jeg prøver nå faktisk å bytte og da”. Det er altså tydelig at det er viktig for alle kvinnene å få med seg hjemmekampene. De går som regel på kamp med venner eller familie og Annikken forteller at fotballkampen er et viktig samlingspunkt for familien:

Vi har det veldig fint for vi er fire søstre, og alle har sesongkort. To kommer fra Harøya, kommer med båt innover, jeg har ei søster i Tomrefjorden som og kommer med båt innover, også har far min gård der da. Så ungene deres og våre, vi er grunn en stor familiegruppe da. Så vi samles annenhver søndag på stadion, det er gull verdt. Både det med kampen og den atmosfæren å komme på kamp, og det å få møte familien og være lykkelig og ha det kjekt i lag. Oppleve noe positivt, sjøl om de taper innimellom så er det positivt å være der lell. Bare det å se laget sitt og. Så vi savner det når sesongen er over, de fira månene det ikke er kamp så savner vi den, for da blir ikke så mye kontakt. Det blir jo mindre og mindre at folk besøker hverandre, vi er mer og mer aktiv. Så derfor så er det der heilt unikt for oss.

Kampen blir altså her en viktig sosial sammenkomst for familien. For Ida, som er i Tornekrattet har det endret seg litt de siste årene

Før så var det egentlig sånn at jeg bare møtte opp i Tornekrattet for du finner alltid noen kjente. Men nå i det siste er det egentlig ikke så mang kjentfolk igjen, så det blir ofte at jeg står sammen med søstera mi og ei venninne som bruker å gå på kamp.

I dette tilfellet kan det ha noe med alderen å gjøre. Ida er helt i starten av 20 årene og dette er kanskje en kritisk alder da enkelte faller fra i supportergrupper. Både på grunn av fraflytting, men også fordi dette er et slags skille mellom ung og voksen. Enkelte føler kanskje at de er til voksne for å stå med supporterne. Tall fra Molde Fotballklubb viser at ca 35 % av tilskuerne som står sammen med tornekrattet er barn (under 16 år) (2010). Dette er da ikke medregnet frikort, som blant annet deles ut til breddeavdelingen, så tallet kan dermed være noe høyere. Det er altså mange barn blant Tornekrattet, men kanskje noen av men faller av når de blir eldre.

4.2.Følelser

Når Molde taper beskriver kvinnen at de får en følelse av tristhet eller tomhet. Ingen av

kvinnen oppgir at de blir sint eller irritert på laget og spillerne. Det kan være en reaksjon som er mer utbredt hos menn enn hos damer. ”Blir kjempe lei meg.” Sier Annikken. ”Men så tenker jeg at du kommer på ny kamp og da er det nytt mot”. ”Jeg merker at jeg får en trist følelse inn meg” sier Silje. Det er tydelig at de legger mye følelser i sitt fotballengasjement og dette ser man også i beskrivelsen av forholdet til MFK-logoen. ”Jeg får liksom sånn gode minner og sånn positivt” sier Ida. Annikken synes logoen er viktig

Ja, jeg synes han varmer litt. Og fargene og liksom det å ha MFK logen eller å ha MFK klær på deg på facebook bildet ditt liksom. Det å ha det på bilen og jeg føler at når jeg har det merke på bilen så viser jeg hvem jeg er.

Silje mener mer kunne vært gjort ut av logoen

Jo mer folk ser logoen, jo mer vil de tenke at ”Oi, jeg må på hjemmekamp.” Men det tror jeg de er veldig dårlige på her i byen, de kunne hatt det på kjøpesentrene, og de kunne gitt ut flagg til butikkene sånn at hver gang det var kamp så hang de opp logoen og det som måtte være. Da ville alle andre kvinnfolk og få bedre følelse til det. For de er jo mer glad i stemning og pynt og sånn rundt seg. Så det tror jeg hadde vært bedre.

Til slutt ba jeg kvinnene beskrive en vanlig kampdag. ”Det starter jo inni hodet mitt helt fra jeg våkner” sier Ida ”Jeg går bare og kjenner og gjøre nesten ingen ting siden det er kamp. Jeg setter kanskje på en MFK CD og sånn.” Annikken sier at ”jeg våkner liksom ”åh, i dag er det kamp.” Jeg gleder meg. Egentlig så er jeg nervøs (...). Men jeg er ikke sånn overnevøs og sånn, jeg gleder meg mer.” ”Jeg våkner veldig tidlig fordi jeg er urolig” sier Tone. ”Jeg har heldigvis mye å gjøre så det går fort fram mot kampstart selv om jeg våkner veldig tidlig. Jeg er mest forventningsfull.” Også Silje er spent på kampdag ”mhm, det er jeg. Jeg gleder meg veldig og jeg tør aldri å tippe resultat eller noe sånt. Men jeg kjenner det kribler litt, det gjør det.”

Videre i intervjuet spurte jeg kvinene om hvordan interessen for fotball, og det å gå på kamp var. På spørsmål om hovedgrunnen til at de går på kamp svarer samtlige av kvinnene at stemningen er en av de viktigste faktorene. Silje sier at ”Det er jo for å se resultatet, men også for stemningens skyld, det er jo ikke til å legge skjul på at stemningen har mye å si. Og at du føler tilhørighet med laget”. Annikken nevner også stemningen som en viktig faktor ”Det er jo fordi at det er morsomt å se på fotball (...) stemninga, følelsen og godheten med å være der. Og det suget du får når du kommer på stadion, du hører sangen

og du blir så glad. Du får masse positiv energi”. Tone trekker også fram viktigheten av å ha et topplag i en by ”Det er interessen for spillet og det det gir tilbake igjen til en hel by”.

Ingen av kvinnene har blitt mistenkte for å gå på kamp for å se på kjekke spillere, men både Ida og Silje mistenker andre jenter for å gjøre det. ”Jeg har ikke følt det, men jeg føler det litt om noen andre for å si det sånn. Når noen kommer og møter opp i høyhelte sko så der det kanskje ikke helt det samme” sier Ida. Silje sier at

Når jeg har hatt med meg venninner så har det blitt mer snakk om det, fordi de ikke har vært like interessert i fotballspillingen som i de kjekke spillerne. Så de har jo vært mer interessert i å se på fotballspillerne. Så må jo jeg følge med da å få med meg hans kjekke legger og hans kjekke rumpe og hans kjekke hår og alt det der.

Det er altså ingen av kvinnene som selv blir mistenkte for å se på kjekke spillere. Det kan virke som om kvinnen er interessert i fotballen og spillet i størst grad, og det kan også virke som om det er viktig for dem å presisere at det er fotballspillet som er hovedgrunnen til at de går. Anne Cuddington nevner i sin bok *One of the Lads* fra 1997 at kvinnelige fotballfans ofte tar sitt engasjement alvorlig

Women fans tend to take their footballing commitments very seriously, precisely because they have a nagging feeling that they are on trial. They have to prove that they know what they are talking about and that they are not just there to ogle the player's bums and legs (Cuddington 1997, 79).

Damene må altså overbevise at de er der for fotballens skyld, ikke for å se på spillerne.

4.2. Mindre feminin?

Som nevnt tidligere er det slik at kjønn kan sees på som menneskers sosiale tvang til å handle på en slik måte som omgivelsene lett forstår som enten feminin eller maskulin (West og Zimmermann 1987). Idrett, og fotball spesielt, har gjennom tiden blitt sett på en stereotypisk maskulin aktivitet og at kvinner som deltar i idrett opplever motsetning mellom deres feminine rolle og deres utøvermessige rolle (Theberge, 1987). Det er derfor interessant å videreføre dette til det å være tilskuere og spørre kvinnene om de føler seg mindre feminine når de går på kamp. Dette er blant annet for å avdekke om fotballen lenger er så maskulin og mandig som det har blitt antatt å være tidligere. Jeg spurte derfor kvinnene om de følte seg mindre feminine av å gå på kamp. Her fikk jeg litt ulikt svar hos

kvinnene. Ida sier

Ehh, altså på en måte. Ikke sånn at det plager meg. Men jeg føler det kanskje sånn at jeg generelt henger mer med gutta. Jeg har egentlig ganske mange gutteinteresser i forhold til mange andre, men det har ikke noen negativ virkning på meg.

Tone har en litt motsatt vinkling på det ”Nei. Fordi at jeg er feminin når jeg går på fotballkamp jeg. Når jeg var på cupfinalen hadde jeg stor blå sløyfe i håret. Så det gjør du akkurat som du vil med. Akkurat sånn hårbøyle med en diger blå silkesløyfe på!” Silje føler seg heller ikke mindre feminin av å gå på kamp ”ikke ovenfor meg selv. Men andre vil føle at jeg er mindre feminin. Men jeg tenker ikke på det selv. Men jeg vet at andre tenker på det”.

Willis skriver at: “It is further suggested that when women participate in sport, they are either presented in stereotypical ways or are negatively evaluated” (Willis, 1982. I Dietz-Uhler et al. 2000, 222). Dette kan også gjelde for tribunedeltakelse, og det er dermed slik at kvinner som interesserer seg for fotball kan bli sett på som mindre feminine. Men som vi ser av svarene kvinnene har gitt, opplever få seg som mindre feminine, eller mer maskuline, fordi de går på kamp. Det er heller de som tror at andre oppfatter de slik. Dette kan også ha sammenheng med at samfunnet har endret seg, og at det som nevnt tidligere ikke lenger er en norm om at kun gutter og menn går på fotballkamp. Hadde det vært slik ville kanskje kvinnene som gikk på kamp følt seg mindre feminine, men siden såpass mange kvinner er å finne på tribunen i dag, har normene endret seg, og man trenger ikke nødvendigvis å være noe mindre feminin fordi om man går på kamp.

4.4. Om å bli akseptert

Alle kvinnene snakker mye om fotball i hverdagen, og de sier de også blir tatt seriøst, til en viss grad, når de snakker om fotball med menn. Tone sier ”ja, etter 45 år så blir jeg det (tatt seriøst), men ikke før”. Ida og sier at ”ja, jeg føler det, men det er egentlig fordi de fleste vet at jeg er så interessert som jeg er. Kanskje ikke i starten når jeg blir kjent med nye folk, men når de ser at jeg er interessert på bli jeg tatt seriøst”. Både Tone og Ida er medlem i Tornekraftet og har kanskje gjennom det opparbeidet seg en respekt fra menn. Annikken og

Silje som er vanlige tilskuere sier det kommer litt an på hva de snakker om i forhold til om de blir tatt seriøst av menn. Silje uttaler at

Ja, det kommer an på hva vi snakker om. Snakker vi om spillerutvikling og sånt så har ikke jeg noe jeg skulle sagt. Da blir jeg tatt på min måte. De vet nå at jeg ikke har så mye interesse av å snakke om ferdigheter og teknikk og sånt. Men når vi snakker sånn generelt om fotball så blir jeg tatt seriøst ja.

Annikken som begynte den virkelige fotballinteressen i voksenalder sier at ”Ja, bortsett fra det at jeg har problemer med å forstå hva offside er for noe da. Hehehe. Men det er lov å være interessert i fotball for det om ikke du kan alle reglene altså. For det kan ikke jeg da”. Her presiserer hun et viktig poeng, at man kan være interessert uten å kunne ”alt” om fotball. Mange kvinnelige fotballsupportere har nok kjent på presset om å måtte kunne alt, for å bli tatt seriøst. Cuddington skriver i sin bok

You feel it more as a woman, because you have more to prove. You are much more under the critical eye of people. If you say something wrong, they'll say: «That's what happens when you send a woman along». Whereas the guys I'm sure make mistakes, but people don't question it (Cuddington 1997, 205).

Siden fotball gjennom sin mannsdominans har blitt en idrett av og for menn, forventes det ikke at kvinner kan mye om fotball. Når de da sier noe feil, blir det automatisk knyttet til det faktum at det du er kvinne.

Det at de som kvinner går på kamp får forskjellige reaksjoner hos venninnene som ikke er interessert i fotball på samme måte. ”De synes det er tøft” sier tone ”De skjønner det ikke, men de synes det er tøft”. ”Nei, de skjønner ikke driten” sier Silje.

At jeg vil bruke to timer på å sitte ute i kulden og se på noen gale mannfolk løpe etter en ball. Det skjønner de ikke. Men alle har jo sitt, så de aksepterer det. De synes bare det er kult at jeg liker noe som ikke alle andre jenter liker.

4.5. Kvinnelighet på tribunen

Jeg spurte også kvinnene om de så på seg selv som følsom, omsorgsfull og varm og opptatt av eget utseende, noe som jeg nevnte tidligere som feminine trekk. Så spurte jeg om de så på seg selv som sterk (psykisk) og dominerende, noe som nevnt blir sett på som maskuline trekk. Til slutt spurte jeg om de anså seg selv som selvsikre og handlekraftig, som er

androgynne trekk, altså tvekjønnet eller både mannlig og kvinnelig trekk (Stor Norske Leksikon www.snl.no 3). Her var det ikke noe klart mønster, men alle hadde både litt feminine og litt maskuline trekk. De ser altså på seg selv som noenlunde ”midt på treet” i forhold til feminitet og maskulinitet. Altså ikke spesielt feminine eller spesielt maskuline i forhold til at de er kvinner. Allikevel er det litt forskjell på de to kvinnene som er med i Tornekraattet, og de som ikke er det. Damene i tornekraattet har litt mindre feminine trekk, og mener heller de scorer høyt på maskuline trekk, mens de to andre kvinnene har litt av alt. Samtidig sier Tone, som er med i Tornekraattet, ”Jeg er nok feminin ja. Absolutt”. Altså ser hun på seg selv som veldig feminin. Dette kan da ha sammenheng med hva man selv forbinder med feminitet. Hun sa tidligere i intervjuet at hun var veldig opptatt av utseende og å pynte seg. Da kan det være først og fremst dette hun tenker på når hun sier hun er feminin, og kanskje ikke så mye det psykologiske aspektet ved feminitet.

Tone har noen ganger fått rare bemerkninger fordi hun som kvinne går på kamp ”Det har jeg fått, men det var tidligere helst. Det var klanene som kalte meg fotball hore. Men gjør det ikke i dag, det skal jeg love deg. Det var den gangen de ikke visst hvem jeg var”.

Annikken har også fått noen bemerkninger ”Folk blir kanskje litt overraska over at jeg er så ivrig da. At de liksom ”åh, at du orker liksom” noe sånt”. Silje har vært på kamp i England og synes ikke det var så forskjell å være kvinne der

Eh, nei, nesten ingen. Det var bare veldig få jenter. Og de som var av jenter var bare turister (...) Vi var jo på Old Trafford og der er det jo 76 000, og når 76 000 skal ha pause og jeg bare kan gå å finne meg en dass som er ledig, og ikke stå i kø, ingen ting. Det sier jo litt. På herredassen er det jo kø i evigheter så for en gangs skyld var det veldig greit å være dame på kamp.

Ingen av kvinnene har noen gang følt seg uønsket på kamp, og det virker generelt som om de føler seg både tilpass og velkommen på fotballkamp, i lik grad som menn. Kvinnene tror også at det at det er damer på kamp er med på å påvirke atmosfæren på tribunen. Jeg spurte kvinnene hvordan de tror det hadde vært på tribunen hvis det bare hadde vært menn der. Ida tror ikke det hadde vært så annerledes ”Altså det er jo sikkert ikke så mange menn som blir voldelig og sånn hvis de har med kona og sånn, så jeg tror det er bra at det er begge kjønn. Men så veldig stor forskjell det vet jeg ikke om det hadde vært. Det er vanskelig å si”. Annikken tror det hadde vært annerledes på stadion om det ikke hadde vært damer til stede ”Jeg tror det hadde vært mer ampert kanskje. Mer banning. Jeg tror

kanskje kvinnfolka har, i hvert fall i den gruppa jeg sitter i så har vi på en måte fått roa dem ned litte gran”. Silje tror også damene er med på å prege atmosfæren på arenaen

Bare menn og ingen barn, da tror jeg det hadde vært veldig mye slossing er jeg redd for. For jeg tror de holder seg mye tilbake fordi at det er flere alderstrinn der. Det er ungdommer, det er barn, det er konene deres. Så kvinnene påvirker på en veldig positiv måte.

Tone mener kvinnenes inntreden har endret supporterklubben på en positiv måte ”Før de fikk kvinnelig leder i supporterklubben var det mye røffere, mye hardere. Mye mer negativt, det var egentlig ikke noe positivt. Utstrålingen var det at man skulle gjøre lyd for å være negativ”.

Silje tror ikke det hadde vært bra om kvinnene hadde vært i overtall heller

Det blir litt vanskelig å se for seg. For det er jo veldig fåtall av kvinner som er interessert i å gå på fotballkamp og sitte i kulden. Men jeg tror det hadde vært, i hvert fall sånn som kvinnfolk er nå ovenfor fotball, så hadde det kanskje blitt litt mer sånn koselig og ta med seg kakao og Kvik Lunsj og ble det mål så ble det mer sånn ”hihihi”. Så det hadde vært negativt i forhold til sånn det er per dags dato. (...). Så det beste utfallet tror jeg er at det er en god blanding av barn og ungdom og voksne kvinner og menn.

Ut ifra disse uttalelsene virker det altså som om kvinnene mener det har mye å si om det er kvinner på arenaen eller ikke. Dermed mener de også at kvinner er annerledes enn menn, og at de representerer noe annet enn det menn gjør. Dette er et interessant poeng for å forklare det å være kvinne på tribunen.

Det kan ut ifra uttalelsene virke som en umulighet at kvinner er i overtall, allikevel viser tall fra Molde Fotball at rundt 40 % av de som står sammen med Tornekraattet er kvinner (2010). Selv om tallene kanskje er noe lavere blant publikum generelt viser dette at kvinnene ikke er i så stort mindretall som man ofte har sett for seg.

Det er også spennende å se om det er noe forskjell på hvordan kvinner og menn oppfører seg på tribunen. Her er damene litt uenig. ”Nei. Det synes jeg ikke.” sier Tone ”Men altså da snakker jeg for det å være en supporter. Og der er engasjementet like sterkt hos begge kjønn.” Det er en interessant uttalelse når hun tidlige i intervjuet nevnte at kvinnene er

med på å endre atmosfæren på tribunen. Det er det kanskje allikevel en forskjell på hvordan kvinner og menn oppfører seg. Eller er det bare kvinners tilstedeværelse alene som påvirker og endrer atmosfæren? Silje derimot, synes ofte forskjellen mellom menn og kvinner på tribunen er stor

Menn kan ikke slenge med leppen, men de kan fort rope ut en kommentar til dommeren eller linjedommeren eller en spiller eller ett eller annet sånn. Mens damene sitter der mest og holder kjeft og er en dokke og støtter mannen sin mest virker det som da. Men så har jo du noen som for eksempel er i krattet og sånn, som tar litt for mye av, etter min mening. De går mer over i den overengasjerte damerollen.

Ut fra denne kommentaren kan det virke som om det ikke er like greit at kvinner er veldig engasjert, som menn. Da blir man fort sett på som overengasjert, og det kan få en negativ virkning. Man har kanskje fortsatt en norm om at er greit at kvinner er på kamp, men at de ikke bør være *for* engasjert. Dette knytter oss igjen tilbake til sosialkonstruktivismen, om at sosiale fenomen er konstruert. Måten enkelte kvinner handler på kan her komme i konflikt med hva en anser som feminint, og man blir da, i følge West og Zimmermann, ansett som utilregnelig (1987). Dette kan være med på å belyse konflikten en kvinne kan oppleve på kamp. Man bør være der for fotballens skyld, kunne noe om fotball, og å være engasjert i spillet, samtidig som man ikke bør bli *for* engasjert, fordi det kommer i konflikt med ens feminine rolle, og man kan bli sett på som ”smågal”. Det er altså en hårfin balanse kvinnen må finne for å bli respektert og akseptert fullverdig som supporter eller tilskuer.

4.6. Hvordan få flere kvinner på kamp?

Til slutt i intervjuet ville jeg avdekke hva kvinnen synes om rammen på og rundt kampen, og om dette påvirker de og andre i noen grad. Alle damene er stort sett fornøyd med fasilitetene på Aker stadion, men Tone synes noe kunne vært bedre ”Jaa, flere dametoalett. Sånn er det jo overalt”. Og hun ser på dette som diskriminerende ”ja, egentlig så er det jo det. For dem har jo pissoar som kan romme masse folk, også har dem to toalett på flere hundre damer. Men sånn er det over alt”.

Logistikken til og fra kamp påvirker lite om de selv kommer på kamp eller ikke, men Silje tror at en del andre damer unngår å gå på kamp på grunn av dårlige parkeringsmuligheter

og lignende

Ja, egentlig. For kvinnfolk er sånn at de har alltid så mye å gjøre og stresser og kaver og sånn. Og det at de må stille seg i kø mer enn det som er nødvendig. Men de er jo ikke verre enn å ta beina fatt å gå. Men det er jo litt sånn latmannskap over kvinner. Så det hadde vært mye enklere for kvinnfolk hvis det hadde vært lett å komme seg inn og lett å komme seg fra igjen.

Dette ser vi også fra resultatene av en engasjementundersøkelse gjort er Sponsor Insight, hvor 89 % av kvinnene svarer at hvis de skulle på kamp ville de helst kjørt eller sittet på i bil, mens bare 63 % av mennene ville benyttet bil (Sponsor Insight 2010). Her der det viktig å ta i betraktning at langt flere menn enn kvinner har svart på undersøkelsen, så resultatet kunne vært noe jevnere om flere kvinner hadde deltatt.

Ingen av kvinnene har noen gang følt seg utrygg på Aker Stadion, men de har hatt noen ubehagelige opplevelser andre steder. Tone sier hun ikke føler seg trygg på Lerkendal

Fordi hjemmepublikummet er veldig truende også har dem dårlige fasiliteter for bortesupportere.(...) Jeg har aldri lyst på Lerkendal, men jeg må. Hehehe. Ja det er sant. Det er så utrivelig der, det er såå utrivelig der! Holdingen der oppe er ille og det bannes og det svertes på familietribunen. Jeg får av og til tilbakemelding fra folk som bor der oppe som går på kamp med barn, at barna vil aldri på kamp igjen. Og vi blir behandla som..., bortesupporterne blir veldig dårlig behandla og det ser du med hele attityden, åssen toalettene er. Og når kampen er ferdig må vi gå blant hjemmepublikummet for å komme oss til bussen vår. Med tilrop og sånn som bare trøndere kan ha.

Hun opplever altså denne arenaen som utrygg og utrivelig, men dette gjelder generelt for supporterne, og ikke spesielt fordi hun er kvinne. Selv om hun synes det er utrygt, reiser hun hver gang allikevel, og det sier også noe om engasjementet og iveren etter å støtte laget.

Jeg spurte kvinnene hva de trodde var grunnen til at flere menn enn kvinner gikk på kamp. Her kom det tydelig fram at de alle ser på fotball som en ”guttessport”. ”Det er jo kanskje litt mer en guttessport enn en jentesport, og det er jo menn som spiller. Det har nok mest med interesse å gjøre” sier Ida. Tone har samme oppfatning ”Det er jo en maskulin sport. Det er det. (...) Jeg synes det er en sport for mannlige atleter jeg, og sånn er det bare. Og det er klart at det er jo til tider røft, både på tribunen og på banen, og det er ikke sikkert

alle damer liker det”. Silje tror dette er noe som har skapt seg over tid.

Jeg tror rett og slett det er en kultur som har skapt seg at det er mannfolk som spiller fotball, og da er det mannfolk som ser på fotball. Mannfolk kan tjene penger på fotball, så alle har sannsynligvis prøvd å bli god i fotball, damer kan ikke tjene penger på å bli gode fotballspillere, da må de hvert fall bli veldig god. Også henger det litt igjen fra gammelt av at damer skal stå på kjøkkenet og sånn, og da blir det gjerne sånn at damene ikke nødvendigvis står på kjøkkenet og sånn, men de tar gjerne vare på barna så får fotball være mannen sin og kameratene sin ting å gjøre, og det tror jeg henger veldig igjen. For du ser de damene som går har ofte med seg mannen.

Dette kan knyttes til strukturfunksjonalismen, hvor man deler opp samfunnet i ulike posisjoner, og knytter normer og forventninger til hver posisjon. Dette ser vi særlig i familien, hvor rollefordelingen lenge har vært knyttet til kjønnenes ulike funksjoner (Lorentzen og Mühleisen 2006). Som Silje nevner her er altså dette noe som har skapt seg over tid, at menn først og fremst går på fotballkamp, mens damene passer barna.

De har alle litt forskjellige forslag til hvordan man kunne fått flere kvinner på kamp. ”Ja litt mer familievennlige ting” sier Tone

Som ballbinge, et hoppeslott, maling i fjeset på barna før dem skal inn. Gjør litt mer at det skjer noe rundt en familie. At dem virkelig føler seg velkommen og påtenkte når dem skal på kamp. Men det er jo ikke så enkelt når kampene går seks og åtte på søndag kveld. Og det er kanskje noe av grunnen til at det er mindre jenter og damer.

Silje sier at

De har jo prøvd da og få sånne familierabatter, men det lønner seg jo og å kjøpe bare hvis du har to barn, så det lønner seg jo å kjøpe. Så da om damene liksom er med på eller ikke er med så har de faktisk tjent på å kjøpe en familiepakke. Men de kunne hatt en slags konkurranse der de tok sånn hvem familie som stilte opp mest.

Begge nevner altså familieordninger for å få flere damer på kamp.

5. DISKUSJON

I denne oppgaven har jeg sett på hvordan det oppleves for en kvinne i dag å gå på fotballkamp. Jeg har undersøkt om det påvirker kvinnes oppfattelse av seg selv, og jeg

har sett på hvilke erfaringer de har gjort seg i forhold til det å være kvinne i et enda mannsdominert miljø. Jeg vil her presentere hovedfunnene i min oppgave. Det er viktig å presisere at dette bare er data fra en arena, hvor jeg har intervjuet fire kvinner. Funnene kan dermed ikke generaliseres til å gjelde alle kvinnelig fotballtilskuere. De er heller representative for denne ene arenaen, men kan også gi en pekepinn på hvordan det kan være på et nasjonalt nivå.

Et av funnene jeg gjorde gjennom denne oppgaven er at det først og fremst er stemningen og atmosfæren som trekker kvinnene til arenaen, kombinert med interessen for fotballspillet. De går så ofte på kamp som mulig, og de snakker generelt mye om fotball i hverdagen. Interessante funn er blant annet at det kommer frem fra flere av kvinnene at de har jobbet hardt for å bli tatt seriøst blant menn når det kommer til fotball. Det fremgår her at en kvinne må overbevise menn over tid at hun er interessert i, og kan noe om fotball, før hun blir tatt seriøst. Det fremgikk også av intervjuene at en kvinne ikke bør bli *for* ivrig, for da kan man bli sett på som ”smågal” og det kan true deres feminine rolle. Dette er interessante funn som belyser noe av konflikten en kvinnelig fotballtilskuer kan stå ovenfor.

Andre funn jeg gjorde var at kvinnene ikke oppfattet seg mindre feminine fordi om de gikk på kamp, men de følte at flere andre kunne oppfatte de slik. Det er altså slik at de i seg selv ikke følte seg mindre feminine, men at de føler de ble mistenkte av andre for å være det fordi de hadde en slik maskulin interesse. De møter lite forståelse for fotballinteressen hos en del av venninnene, samtidig som de får en viss respekt for å velge noe annerledes. Det blir sett på som tøft og kult av venninnene, noe som er mer knyttet mot det å være maskulin enn feminin. Altså er det kanskje en undertone her om at også venninnene ser på de som litt maskuline fordi går på kamp og følger med på fotball.

En av kvinnene nevner at hun pynter seg når hun er på kamp, og dette kan være en indirekte måte å presisere at hun er feminin, selv om hun har såkalte maskuline interesser. De må kanskje i større grad enn andre, vise sine feminine sider, for å veie opp mot deres maskuline interesse. Det er viktig å presisere her at det ikke gjelder alle kvinnene. Noen bryr seg mindre om å bli sett på som lite feminin, og tar avstand fra de som pynter seg mye på kamp. Alle kvinnene mener at kvinner på tribunen har en positiv effekt på kampopplevelsen, men de ville ikke at kvinnene skulle vært i overtall. Med dette presiserer

de også det at kvinner representerer noe annerledes enn menn, ved at de er med på å prege atmosfæren på kamp. Altså er kanskje ikke en mannlig og en kvinnelig fotballtilskuer like.

Et noe overraskende funn er at det virker som om fasiliteter, logistikk og lignende har lite, eller ingen innvirkning på både det at de kommer på kamp eller ikke, og på kampoplevelsen generelt. De tror at grunnen til at flere menn enn kvinner går på kamp, har mye med tradisjoner og kulturer å gjøre. Nemlig det at fotball er en guttesport. Det som også er litt interessant er at kvinnene ofte beskriver andre kvinner som svært ulike seg selv. De ser på andre kvinner som tradisjonelle kvinner som ikke er interessert i fotball, og hvis de kommer på kamp, kommer de helst for å være med mannen. De beskriver det som om at det måtte vært enklere, mer familievennlig og litt mindre røft om flere kvinner skulle kommet på kamp. Allikevel er dette faktorer som ikke påvirker dem selv om de går på kamp eller ikke. De ser altså på seg selv som annerledes, og mener at ting må være mer tilrettelagt for andre kvinner, fordi de, i deres øyne, ikke har den samme fotballinteressen som de selv har. Dette tror jeg kan være noe typisk for kvinnelige fotballtilhengere, at de antar at andre kvinner ikke er like interessert, engasjer eller at de har like mye peiling, og at de dermed også tar avstand fra disse og ser på seg selv som litt annerledes. De har et bilde av andre kvinner som mer tradisjonelle, feminine kvinner, mens de selv representerer noe annet, og kanskje noe mer maskulint.

Et siste funn som jeg gjorde gjennom denne oppgaven, er familiens rolle når det er snakk om kvinner på kamp. For det første var det stort sett familiemedlemmer som introduserte de for fotballen, noen av de går på kamp med familien, og kvinnene nevner også familien som en viktig faktor for å få flere kvinner på kamp. Det er altså ingen tvil om at familien er en viktig faktor når man snakker om kvinner på kamp. Dette er kanskje typisk generelt når folk tenker på kvinner på kamp, at de automatisk også tenker på familien, og ikke kvinnen alene. Det er interessant at de trekker inn familien så mye som de gjør, når de selv er kvinner som ofte går på kamp uten familien. Igjen tenker de altså på andre kvinner som ulik seg selv. Spørsmålet er om familien hadde blitt like mye nevnt om mann snakket om mannlige tilskuere. Dette kan vi trekke tilbake til strukturfunksjonalistisk tenkning hvor kvinnene må ta ansvar for barna, mens mennene går på kamp (Nyheim solbrække og Aarseth 2006). Oppfattningen av disse rollefordelingene har altså kanskje ikke endret seg så mye.

Konklusjonene jeg kan trekke fra denne oppgaven er at kvinnelige fotballtilskuere på denne arenaen føler at de er på kamp på lik linje som menn, først og fremst av interesse for spillet, men også på grunn av stemningen og atmosfæren på arenaen. De føler seg ikke diskriminert, men sliter med å bli tatt seriøst på lik linje som menn, og må ofte jobbe hardere for å overbevise om sin fotballinteresse. Kvinnelige fotballtilskuere føler seg ikke mindre feminine fordi om de tilbringer tid på en mannsdominert arena, men de føler at andre kan se på de som mindre kvinnelige. De betrakter også seg selv som litt annerledes enn andre kvinner, som de ser på som mer tradisjonelle, mens de selv representerer noe mer utradisjonelt. Ellers er de generelt veldig engasjert i spillet og i klubben og de legger ofte sterke følelser i fotballen. Det er altså på den ene siden ikke så stor forskjell på å være kvinne kontra mann på tribunene i dag, men allikevel kommer det frem gjennom intervjuene at kvinner representerer noe annet enn menn på tribunen. Det er også fortsatt et klart mindretall av kvinner på arenaen, noe som fører til en naturlig ulikhet, som man sannsynligvis også vil finne på andre mannsdominerte arenaer.

6. REFLEKSJON

Prosjektet mitt har gitt en del ventede funn, samtidig som det også dukket opp noen mer uventede resultater ut i fra undersøkelsen. Noen av svakhetene med denne oppgaven er opprasjonalisering. Siden jeg bare har intervjuet fire kvinner fra en og samme arena, kan ikke disse resultatene representere alle kvinnelige fotballtilskuere i Norge. Hadde jeg intervjuet noen kvinnelig tilskuere i for eksempel Vålerenga, kunne jeg fått andre meninger. Molde er en liten by med ett lag som "alle" i byen heier på. Det er derfor ikke så unaturlig at også en rekke kvinner engasjerer seg i fotballen fordi dette er en viktig del av byens identitet. I Oslo derimot, har man en rekke andre kulturtilbud, og det er ikke like naturlig at alle føler tilhørighet til ett lag, da byen har flere fotballag. Her hadde man dermed kanskje kunne funnet kvinner med litt annen type interesse for fotball. Mens det i Molde er mer naturlig at man både som kvinne og mann engasjerer seg i laget, selv om men ikke nødvendigvis er spesielt fotballinteressert.

Noe som kunne vært gjort annerledes for å få et bedre resultat er å intervju flere kvinner. Her kunne man funnet nye moment som ikke har kommet fram i denne oppgaven, og man kunne sett flere sammenhenger og mønstre hos kvinnene. Grunnet prosjektets tidsramme

kunne jeg bare gjennomføre fire intervju.

Dette er et svært interessant og aktuelt tema, og skulle man forsket videre på dette område kunne man både som nevnt tidligere intervjuet flere kvinner, og kanskje også kvinner på andre arenaer. Det hadde også vært svært interessant og sett på menns holdinger til kvinner på kamp for og sett om disse stemmer overens med hvordan kvinnene oppfatter det. Hvis dette hadde vært et større prosjekt kunne man intervjuet både kvinnelige og mannelige tilskuere og også på flere arenaer rundt om i landet.

Allikevel føler jeg at jeg gjennom prosjektet har fått et godt innblikk i hvordan det oppleves for en kvinne å gå på kamp, både som supporter, og som vanlig tilskuer.

LITTERATUR OG REFERANSELISTE

Litteratur:

- Archetti, Eduardo. 1985. *Fotball og Nasjonalt etos*. I Skoglund Johnsen, Elisabeth. 2007. *Den kollektive kroppen – et antropologisk studie av kropp blant norske fotballsupportere*. Masteroppgave ved institutt for sosialantropologi ved Universitetet i Oslo.
- Bryson, Lois. 1987. *Sport and the maintenance of masculine hegemony*. Women's Studies Int. Forum, Vol 10, No. 4, pp. 349 – 360, Printed in the USA.
- Coakley, Jay J. 1990. *Sport in Society: issues and controversies*. I: Tess Kay. 2003. *Sport and Gender, Sport and Society: a student introduction*, Barrie Houlihan (Red.), London: Sage
- Coddington, Anne. 1997. *One of the Lads: Women who follow Football*. London: Harper Collins Publisher
- Dietz-Uhler, Beth, Elizabeth A. Harric, Christian End og Lindy Jacquemotte. 2000. *Sex differences in Sport Fan Behavior and Reasons for Being a Sport Fan*. Journal of Sport Behavior: sep 2000; 23,3. Miami University
- Hjelset, Arve. 2005. De som streber nedover – om klasse og identitet blant fotballsupportere. *Sosiologi i dag* 35(4): 69-87.
- Hjelset, Arve. 2006. *Mellom børs, katedral og karneval. Norske supporterers forhandlinger om kommersialisering av fotball*. Avhandling for dr. polit-graden. Sosiologisk institutt. Universitetet i Bergen.
- Houlihan, Barrie (Red.). 2003. *Sport and Society: a student introduction*. London: Sage
- Hovden, Jorid. 2002. Feministisk idrettssosiologi med norske grunntonar. Utviklingslinjer, perspektivskifte og tematiske tyngdepunkt, I Ørnulf Seippel (Red.) 2006. *Idrettens bevegelser*. 2. Utgave, Oslo: Novus forlag.
- Jacobsen, Dag Ingvar 2005. *Hvordan Gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. 2. utgave, Kristiansand: Høyskoleforlaget AS
- James, Jeffrey D. og Lynn L. Ridinger. 2002. *Female and Male Sport Fans: A Comparison of Sport Consumption Motives*. Journal of Sport Behavior: Sep 2002; 25, 3. University of Illinois.
- Järvinen, Margaretha og Margareta Bertilsson. 1998. *Socialkonstruktivisme – bidrag til en kritisk discussion*. København: Hans Reitzels Forlat
- Kay, Tess 2003. *Sport and Gender, Sport and society: a student introduction*, Barrie Houlihan (Red.), London: Sage
- Lorentzen, Jørgen og Wencke Mühleisen. 2006. *Kjønnsforskning: en grunnbok*, Oslo: Universitetsforlaget AS
- Mehus, Ingar. 2002. *Underholdningsidrett og tilskuerne*. Innlegg til forskerseminar, program for idrett, samfunn og frivillig organisering.
- Molde Fotballklubb. 2010. Oversikt sesongkortsalg. Upublisert.
- Neuman, W. Lawrence. 2000. *Social research methods*. I: Thagaard, Tove. 2003. *Systematikk og innlevelse. En innføring I kvalitativ metode*. 2. Utgave, Fagbokforlaget Bimostad & Bjørke AS.
- Nixon, Howard. 2008. *Sport in a changing World*, London:Paradigm Publishers
- Nyheim Solbrekke, Kari og Helene Aarseth. 2006. Samfunnsvitenskapenes forståelse av kjønn, I Jørgen Lorentzen og Wencke Mühleisen (Red.). 2006. *Kjønnsforskning: en grunnbok*, Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Seippel, Ørnulf. 2006. *Idrettens bevegelser*. 2. Utgave, Oslo: Novus Forlag.

- Sismondo, Sergio. 1993. *Some Social Constructions*. I: Järvinen, Margaretha og Margareta Bertilsson. 1998. *Socialkonstruktivisme – bidrag til en kritisk discussion*. København: Hans Reitzels Forlag
- Sponsor Insight. 2010. Publikumsundersøkelse Molde. Upublisert.
- Skoglund Johnsen, Elisabeth. 2007. *Den kollektive kroppen – et antropologisk studie av kropp blant norske fotballsupportere*. Masteroppgave ved institutt for sosialantropologi ved Universitetet i Oslo.
- Thagaard, Tove. 2003. *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. 2. utgave, Fagbokforlaget Bimostad & Bjørke AS
- Theberge, Nancy. 1987. *Toward a Feminist Alternative to Sport as a Male Preserve*. *Quest*, 1985,37, 193-202.
- Theodorsen, Mari. 2004. *Supporterfeltet: fotballsupportere i lys av Bourdieu*. Hovedfagsessey i kriminologi. Institutt for kriminologi og retts sosiologi: Universitetet i Oslo. I: Skoglund Johnsen, Elisabeth. 2007. *Den kollektive kroppen et antropologisk studie av kropp blant norske fotballsupportere*. Masteroppgave ved institutt for sosialantropologi ved Universitetet i Oslo.
- Twin, Stephaniw L. 1979. *Out of the Bleachers*. Feminist press, New York I: Lois Bryson. 1987. *Sport and the Maintenance of Masculine Hegemony*. *Women`s Studies Int. forum*, col 10, No. 4, pp. 349-360, Printed in the USA.
- Wann, Daniel L., Paula J. Wadill og Mardis D. Dunham. 2004. *Using Sex and Gender Role Orientation to Predict Level of Sport Fandom*. *Journal of Sport Behaviour*: Dec. 2004; 27, 4. Murray State University
- West, Cadace og Don H. Zimmerman. 1987. *Doing gender*. *Gender and Society* nr. 1 I Jørgen Lorentzen og Wencke Müleisen. 2006. *Kjønnforskning: en grunnbok*, Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Willis, P. 1982. *Women in Sport An Ideology*. In J. hargraves (Ed.) *Sport, culture and ideology* (pp 117-135). I: Dietz-Uhler, Beth, Elizabeth A. Harric, Christian End og Lindy Jacquemotte. 2000. *Sex differences in Sport Fan Behavior and Reasons for Being a Sport Fan*. *Journal of Sport Behavior*: sep 2000;23,3. Miami University

Internetthenvisinger:

Forskning.no (<http://www.forskning.no/artikler/2010/september/259203>) Lesedato: 04.05.2011

Fotball.no 1
(<http://www.fotball.no/Documents/PDF/2010/NFF/%c3%85rsrapport2009.pdf>) Lesedato: 12.03.2011

Fotball.no 2 (http://www.fotball.no/Documents/PDF/2009/handlingsplan_2008-2011.pdf)
Lesedato: 12.03.2011

Kjendis.no
(http://www.kjendis.no/2009/05/19/kjendis/homofile/stabek/jan_thomas/6299842/)
Lesedato: 18.03.2011

Store Norske Leksikon 1 (<http://www.snl.no/maskulinitet/psykologi>) Lesedato: 03.03.2011

Store Norske Leksikon 2 (<http://www.snl.no/femininitet>) Lesedato: 03.03.2011

Store Norske Leksikon 3 (<http://www.snl.no/androgyn/samfunnsfag>) Lesedato: 05.05.11

TSN-Gallup (<http://www.tns-gallup.no/?aid=9076857>) Lesedato: 02.03.2011

Wikipedia.no (http://no.wikipedia.org/wiki/Tippeligaen_2010) Lesedato: 12.03.2011

Lover:

Lovdata (<http://lovdata.no/all/tl-20000414-031-001.html#2>) Lesedato: 15.03.2011

Vedlegg:

Spørsmålsmal intervju. Vedlegg 1

Vedlegg 1

Spørsmål intervju

Generelt

- Alder
- Sivilstatus/Familiestatus
- Hatt sesongkort tidligere?
- Yrke

Oppveksten

- Hvor mange år har du gått på fotballkamp?
- Fortell om første gang på kamp. Hvem tok deg med?
- Har du selv spilt fotball?
- Var du interessert i fotball som barn? Hvordan interessert?

Kampvaner

- Hvor ofte er du på kamp?
- Hvem går du som regel på kamp sammen med?

Interesse

- Hva er hovedgrunnen(e) til at du går på fotballkamp? Eks. kontra å se på TV.
- Har du noen gang blitt misstenkt for å gå på kamp for å se på kjekke spillere?
- Har du noen spesielle spillere du liker bedre enn andre? Evt. Hvorfor?
- Snakker du ofte om fotball i hverdagen?
- Blir du tatt seriøst i samtaler om fotball med menn?
- Hva synes venninnene dine om at du går på kamp og følger med på fotball?
- Vil du si du er interessert i fotball generelt og at Molde er favorittlaget, eller er det slik at du er interessert i Molde, og ikke i noe særlig grad fotball ellers?

Kjønnsroller

- Føler du deg mindre feminin når du går på kamp?
- Har du noen gang fått rare bemerkninger fordi du som kvinne går på kamp og følger med på fotball?
- Har du noen gang følt deg uønsket på kamp fordi du er kvinne?
- Hvis du ikke allerede gjør det, kunne du ha tenkt deg å stått sammen med supporterne og sunget på kampdag? JA: hvorfor gjør du det ikke? NEI: hvorfor ikke?
- Hvis du gjør det, hvorfor står du sammen med supporterne på kampdag?
- Generelt i livet, i hvilken grad oppfatter du deg selv som:
 - Følsom (Dvs. blir lett rørt, trist og lignende.)
 - Omsorgsfull og varm (Bryr deg om de rundt deg, trøstende, støttende)
 - Opptatt av eget utseende (Sminke, klær og lignende.)
 - Sterk, psykisk (tåler litt, ikke så lett trist og lignende.)
 - Dominerende (mener det du gjør er rett, styrer over andre, har makt)
 - Selvsikker (tror på deg selv, ikke for påvirket av hva andre mener)
 - Handlekraftig (får ting gjort, gjør det du får beskjed om, utsetter ikke ting så mye.)
- Føler du deg som spesielt feminin eller spesielt maskulin generelt i livet?
- Hvis det KUN hadde vært menn på tribunen, tror du noen hadde vært annerledes enn det er i dag? På hvilken måte? Evt. Hvis kvinner hadde vært i overfall?

Flere kvinner på kamp

- Hva synes du om fasilitetene på Aker Stadion? Hva kunne vært bedre? Påvirker dette om du kommer oftere? Føles noe diskriminerende?
- Hva synes du om logistikken til/fra kamp? Dvs. Parkering, kø og lignende. Påvirker dette om du kommer på kamp eller ikke?
- Synes du det er tilrettelagt for å ha med barn på kamp?
- Hva synes du om duskedamene som danset i pausen i fjor?
- Har du noen gang følt deg utrygg på kamp? (uansett arena). Evt. Hvorfor?
- Hva tror du er grunnen til at færre kvinner enn menn går på kamp?
- Har du forslag til ting som kunne vært annerledes for å få flere damer på kamp?
- Hvordan ville du stilt deg til at kvinner fikk billigere billetter på kamp? Bra eller dårlig?
- Hvilket forhold har du til MFK logoen/drakta? Vekker det spesielle følelser?

- Beskriv en vanlig kampdag for deg?
- Når du er på kamp, hva gjør du? (synger, klapper, roper og lignende.)